

"İŞ, GÜÇ" ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ VE İNSAN KAYNAKLARI DERGİSİ

"IS, GUC" INDUSTRIAL RELATIONS AND HUMAN RESOURCES JOURNAL

2018 Cilt/Vol: 20/Num:4 Sayfa/Page: 19-38

Editörler Kurulu / Executive Editorial Group

Aşkın Keser (Uludağ University)
K. Ahmet Sevimli (Uludağ University)
Şenol Baştürk (Uludağ University)

Editör / Editor in Chief

Şenol Baştürk (Uludağ University)

Yardımcı Editör / Managing Editor

Ulviye Tüfekçi Yaman

Yayın Kurulu / Editorial Board

Doç. Dr. Erdem Cam (Ankara University)
Doç. Dr. Zerrin Fırat (Uludağ University)
Prof. Dr. Aşkın Keser (Uludağ University)
Prof. Dr. Ahmet Selamoğlu (Kocaeli University)
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Sevimli (Uludağ University)
Prof. Dr. Abdulkadir Şenkal (İstanbul Ayvansaray University)
Doç. Dr. Gözde Yılmaz (Marmara University)
Dr. Öğr. Üyesi Memet Zencirkıran (Uludağ University)

Uluslararası Danışma Kurulu / International Advisory Board

Prof. Dr. Ronald Burke (York University-Kanada)
Assoc. Prof. Dr. Glenn Dawes (James Cook University-Avustralya)
Prof. Dr. Jan Dul (Erasmus University-Hollanda)
Prof. Dr. Alev Efendioğlu (University of San Francisco-ABD)
Prof. Dr. Adrian Furnham (University College London-İngiltere)
Prof. Dr. Alan Geare (University of Otago- Yeni Zelanda)
Prof. Dr. Ricky Griffin (TAMU-Texas A&M University-ABD)
Assoc. Prof. Dr. Diana Lipinskiene (Kaunos University-Litvanya)
Prof. Dr. George Manning (Northern Kentucky University-ABD)
Prof. Dr. William (L.) Murray (University of San Francisco-ABD)
Prof. Dr. Mustafa Özbilgin (Brunel University-UK)
Assoc. Prof. Owen Stanley (James Cook University-Avustralya)
Prof. Dr. Işık Urla Zeytinoglu (McMaster University-Kanada)

Ulusal Danışma Kurulu / National Advisory Board

Prof. Dr. Yusuf Alper (Uludağ University)
Prof. Dr. Veysel Bozkurt (İstanbul University)
Prof. Dr. Toker Dereli (Işık University)
Prof. Dr. Nihat Erdoğan (İstanbul Şehir University)
Prof. Dr. Ahmet Makal (Ankara University)
Prof. Dr. Ahmet Selamoğlu (Kocaeli University)
Prof. Dr. Nadir Suğur (Anadolu University)
Prof. Dr. Nursel Telman (Maltepe University)
Prof. Dr. Cavide Uyargil (İstanbul University)
Prof. Dr. Engin Yıldırım (Anayasa Mahkemesi)
Prof. Dr. Arzu Wasti (Sabancı University)

İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, yılda dört kez yayınlanan hakemli, bilimsel elektronik dergidir. Çalışma hayatına ilişkin makalelere yer verilen derginin temel amacı, belirlenen alanda akademik gelişime ve paylaşma katkıda bulunmaktadır. "İş, Güç," Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, "Türkçe" ve "İngilizce" olarak iki dilde makale yayınlanmaktadır.

"Is, Güc" The Journal of Industrial Relations and Human Resources is peer-reviewed, quarterly and electronic open sources journal. "Is, Güc" covers all aspects of working life and aims sharing new developments in industrial relations and human resources also adding values on related disciplines. "Is, Güc" The Journal of Industrial Relations and Human Resources is published Turkish or English language.

TARANDIĞIMIZ INDEXLER



Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler ve bu konudaki sorumluluk yazarlarına aittir.
Yayınlanan eserlerde yer alan tüm içerik kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

All the opinions written in articles are under responsibilities of the authors.
The published contents in the articles cannot be used without being cited

“İş, Güç” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi - © 2000-2018

“Is, Guc” The Journal of Industrial Relations and Human Resources - © 2000-2018

İÇİNDEKİLER

Yıl: 2018 / Cilt: 20 Sayı: 4

SIRA	MAKALE BAŞLIĞI	SAYFA NUMARALARI
1	Prof. Dr. Nuran Bayram Arlı, Arş. Gör. Mine Aydemir, Arş. Gör. Elif Çelik, “Çalışan Kıskançlığı Ölçeğinin Türkçe Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması”,	5
2	Doç. Dr. Sedat BOSTAN, Arş. Gör. Eyyüp YILDIZ, “Kamu ve Özel İşletmelerin Acil Durum Planlarının İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma”	23
3	Prof. Dr. Özlem ÇAKIR, Yavuz TANĞ “Türkiye’de Sağlık Çalışanlarında Tükenmişlik Sendromu: Bir Meta Analiz Çalışması”	43
4	Prof. Dr. Deniz KAĞNICIOĞLU, Dr. Öğr. Üyesi Emin Cihan DUYAN, Arş. Gör. Dr. Hilmi ETCİ “Y Kuşağının Kariyer Değerleri ve Kişilik Özelliklerinin Araştırılması Ve Karşılaştırılması”	65
5	Doç. Dr. Kurtuluş KAYMAZ, Halil ERBİ, “Bilgi Güvenliğinde Stres Faktörlerinin İş Tatmini Üzerindeki Etkileri: Ar-Ge Merkezi Olan İşletmeler Üzerinde Bir Araştırma”	95
6	Mert Okan YAZICI, Doç. Dr. Barış SEÇER “İşe Alma ve Yerleştirmede Nepotizm”	117
7	Dr. Öğr. Üyesi Memet ZENCİRKIRAN “1980’li Yıllarda Türkiye’de Ekonomide Yaşanan Değişimler	141
8	Arş. Gör. Mehmet ÖÇAL, Prof. Dr. Adem KORKMAZ, “Türkiye’de Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri Bölümlerinin Yeniden Yapılanma Sorunsalı Üzerine Bir Araştırma”	163

KAMU VE ÖZEL İŞLETMELERİN ACİL DURUM PLANLARININ İNCELENMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA¹

Doç. Dr. Sedat BOSTAN
Arş. Gör. Eyyüp YILDIZ
Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

ÖZET

Türkiye’de 2013 yılında İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununa dayanılarak İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik metni yayımlanmış ve kamu ve özel işletmelerin acil durum planı hazırlamaları zorunlu kılınmıştır. Ancak söz konusu kurumların iş sağlığı ve güvenliği (İSG) hakkındaki düşüncelerinin ne olduğu ve acil durum planı hazırlayıp hazırlamadıkları, hazırlamış olanların planlarının yasal şartları ne ölçüde karşıladığı bilinmemektedir. Bu çalışmada Gümüşhane ve Trabzon illerinde bulunan kamu ve özel işletmelerdeki İSG uzmanları veya kurumun üst düzey yöneticileriyle görüşülüp İSG hakkındaki düşünceleri, uygulamaları ve acil durum planı hazırlayıp hazırlamadıkları tespit edilmeye çalışıldı. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanıldı. Çalışmada kullanılan mülakat formu araştırmacılar tarafından hazırlandı. Trabzon ve Gümüşhane’den toplam 31 kamu ve özel işletme ile çalışma yapıldı. Sonuç olarak 31 kurumdan sadece 6 kurumun acil durum planının yasal şartları karşıladığı, 17 kurumun acil durum planı yaptığı ancak yasal şartları tam olarak karşılamadığı ve 8 kurumun acil durum planının olmadığı tespit edildi.

Anahtar Kelimeler: *Acil Durum Planı, İş Sağlığı ve Güvenliği, Nitel Çalışma*

1 16.A0115.07.01 numaralı yüksek lisans tez projesi olarak, Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Koordinatörlüğü tarafından desteklenmiştir. Çalışma verilerinin bir kısmı 1. Uluslararası İş Güvenliği ve Çalışan Sağlığı Kongresi’nde bildiri olarak sunulmuştur.

ABSTRACT

A Study on the Analysis of Public and Private Enterprises' Emergency Action Plans

Based on Occupational Health and Safety (OSH) Law, Regulation About Emergency Action Plans in Workplaces was published in Official Gazette of the Republic of Turkey in 2013. With this, preparing an emergency action plan has become obligatory. As for related institutions' thinking about the OSH, whether they have prepared a plan or not, If they did, what extent their plans meet the legal requirements are unknown. In this study, it was tried to determine what the OSH specialists or senior managers are thinking and practising about OSH and whether they have prepared a plan or not. Qualitative research method was used in the study. 31 OSH specialists or senior managers working in Trabzon or Gümüşhane were interviewed. As a result, it is determined that out of 31, just 6 institutions' plans meet the legal requirements. 17 of them have prepared emergency action plans but those plans are not enough in terms of legal requirements. The rest 8 institutions have not prepared emergency action plan.

Key Words: *Emergency Action Plan, Occupational Safety and Health, Qualitative Research*

GİRİŞ

Tuluslararası Çalışma Örgütü (International Labour Organization (ILO)) verilerine göre her 15 saniyede 1 çalışan işle ilgili kazadan ya da hastalıktan dolayı ölmektedir. Her 15 saniyede 153 çalışan işle ilgili kaza geçirmektedir. Her gün 6.300 insan mesleki kazalardan ya da işle ilgili kazalardan dolayı ölmektedir ve yılda toplam 2,3 milyondan fazla ölüm olayı gerçekleştiği tahmin edilmektedir. Yıllık 317 milyon kaza iş üzerinde iken vuku bulmakta, bunların çoğu uzun dönemli işten ayrı kalma ile sonuçlanmaktadır (International Labour Organization, 2015). Ülkemizde sadece 2017 yılında iki bin altı çalışanın iş kazasında hayatını kaybettiği rapor edilmiştir (Hürriyet Daily News, 2018). Ayrıca, gelişmekte olan ülkelerde istatistiklerin doğru bir şekilde tutulmaması veya diğer sebeplerden dolayı tüm dünyada meydana gelen iş kazalarının sadece %3.9'unun ILO'ya rapor edildiği belirtilmektedir (Hämäläinen, Takala, & Saarela, 2006: 151).

İstatistikler çalışan sağlığına yönelik, hem dünyada hem de Türkiye'de, önlemler alınması gerektiğini göstermektedir. Bu amaçla alınan önlemlerden biri İSG kanununa dayanılarak hazırlanan İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik (T.C. Resmi Gazete, 2013, Sayı:28681) metnidir. Bu yönetmelik kamu ve özel işletmelerin acil durum planları yapmasını zorunlu kılmakta ve bu planların taşınması gereken unsurları ve özellikleri belirlemektedir. Acil durum planı işverenlere bir takım yükümlülükler getirirken, işyerinde çalışan ve o an için işyerinde bulunan diğer kişilerinde uyması gereken kuralları ve acil bir durumda yapılması gerekenleri açıklamaktadır.

Özellikle işyeri acil durum planında muhtemel yangın, patlama, ilk yardım gerektiren durumlar, sabotaj, acil durumlar ve afetlerle ilgili önlemler bulunmaktadır. Bu durumlar 3 şekilde kategorize edilebilir. İlk olarak bina dışından gelen, ancak kaynağı o bina için kasti olmayan tehditler ki örnek olarak afetler verilebilir. İkincisi bina içinden oluşabilecek tehditlerdir ki buna yangınlar ve patlamalar örnek olarak verilebilir. Üçüncü olarak sabotajlar tehdit meydana getirebilir ve terör saldırıları bunun için örnek teşkil edebilir.

Türkiye'de yangın, sabotaj, patlama gibi acil durumların yanında doğal afetlerde, özellikle depremlerde kamu ve özel işyerleri açısından önemli tehditlerdir. Çünkü Türkiye'de sanayi kuruluşlarının %98'i, barajların %95'i deprem tehlikesi olan bölgelerde bulunmaktadır (Türkiye Mimarlar Mühendisler Odaları Birliği, 2010). Örneğin, sadece Kocaeli ve Düzce depremlerinde 15.000 küçük işletme

yıkılmış veya ağır hasar görmüştür. Bunların dışında 22.000 işletme de zarara uğramıştır. Endüstriyel binalara ve küçük işletmelerde oluşan zararın ekonomik boyutu ise 3 milyar dolar olarak kayıtlara geçmiştir. Bu kayıplar ise sigorta yoluyla giderilmeye çalışılmıştır (Erdik & Durukal, 2003:290). Kocaeli sanayi odası raporlarında, odaya üye 1062 işletmeden 345 tanesi zarar görmüştür. Deprem öncesi üye işletmelerin çalışma kapasiteleri %70 iken, afet sonrası %31'e düşmüştür. Üretimler ortalama olarak 34 gün durmuştur. Adapazarı'nda 340 sanayi tesissinden 34'ü ağır, 73'ü orta, 19'u hafif şekilde hasar görmüştür (Said, 2015:18).

1. Temel Kavramlar

Bu bölümde konu ile ilgili bir takım kavramlar açıklanmıştır.

1.1. Acil Durum

Can ve mal kayıplarına yol açabilecek potansiyele sahip olup, hızlı ve özel müdahale edilmesi gereken ve beklenmedik zamanlarda ortaya çıkan olaylardır. Büyük trafik kazaları, büyük yangınlar vb. örnek verilebilir (Akyel, 2005: 16). Acil durum, toplumun tamamının veya belli kesimlerinin normal hayat ve faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan ve acil müdahaleyi gerektiren olayları ve bu olayların oluşturduğu kriz halini ifade eder (T.C. Resmi Gazete, 2013, Sayı:28681). Ani gelişen ve hemen iyileştirici müdahale gerektiren durumlardır (Terry 2001'den aktaran Blanchard, 2007: 341).

1. 2. Afet

Meydana geldiği toplumda fiziksel, ekonomik, sosyal ve çevresel açıdan olumsuz sonuçlar doğuran, söz konusu toplumun normal yaşam seyrini tamamen veya kısmen durduran ve toplumu dışarıdan bir yardıma muhtaç hale getiren doğa, teknoloji ve/veya insan kaynaklı olayların oluşturduğu sonuç(lar)a afet denir (Kadioğlu & Özdamar, 2008: 302). Afetler bazen bir yerleşim alanında sadece acil durum meydana getirirken bazen bütün bir toplumu yaşadığı bölgeden toplu olarak göç ettirmiş hatta o bölgedeki insanların neredeyse tamamını öldürmüştür. Buna 14. Yüzyılda Avrupa'da yaşayan insanların yarısını öldüren vebayı ve Roma döneminde MS 79'da Pompei adlı yerleşim alanında yaşayan ve yanardağ patlaması ile meydana gelip iki gün içinde kimisi şehirde iken kimisi kaçarken yollarda olmak üzere neredeyse insanların tamamını öldüren afet olayını örnek verebiliriz (Wallace-Hadrill, 2011).

Afetler kaçınılmazdır ancak etkileri en aza indirilebilir (Khorram-Manesh, 2017: 17). Bu etkileri azaltmanın olmazsa olmazı acil durum ve afet planlarının yapılması, işbirliği ve koordinasyondur.

26 Aralık 2004'de sabah erken saatlerde, şimdiye dek sismograflarla kaydedilen 3. Büyük deprem (9,1) Simeulue adası ve Endonezya anakarası arasında meydana geldi. Depremin meydana getirdiği büyük tsunamiler Hint okyanusuna kıyısı olan ülkelerin çoğunu ve Sumatra kıyısını etkiledi. 14 ülkeden 230.000 insanın ölümüne sebep verecek derecede şiddetli idi. Ölenlerin çoğunluğunu Endonezya, Sri Lanka, Tayland ve Hindistan'dan hatta Somali gibi uzak bölgeden insanlar oluşturmaktaydı (United Nations Office for Disaster Risk Reduction, 2015: 23) .

Acil durum tanımının ve afet tanımı benzer ve ayrı olan yönleri mevcuttur ve bu nedenle afet tanımıyla karşılaştırılmaması gerekmektedir. Afetler toplumun genelinde sosyal, fiziksel ve ekonomik kayıplar doğurur ve dış yardıma muhtaç hale getirir. Acil durumlar meydana geldiği toplumda yerel imkânlarla üstesinden gelinebilen ancak ihtiyaç halinde dış yardıma başvurulacak durumlardır (Al-Dahash, Thayaparan, & Kulatunga, 2016: 1192-1194).

1.3. Acil Durum Planı

İşyerlerinde meydana gelebilecek acil durumlarda yapılacak iş ve işlemler dâhil bilgiler ve uygulamaya yönelik eylemlerin yer aldığı planı ifade etmektedir. Acil durum planı Amerika İSG idaresi tarafından standardize edilmiş yazılı dokümandır. Amacı işçi ve işvereni işyeri acil durumlarında ortak hareket ettirmektir (Occupational Safety and Health Administration, USA, 2018).

Acil durum planları yasal bir zorunluluktur ve bir çalışanı dahi olsa her işyerini kapsamaktadır (Yorgun, 2013). İstisnalar yasal metinde belirtilmiştir. İlgili yasal düzenlemenin amacı işyeri acil durum planının hazırlanması, acil durumları önleme, tahliye, koruma, ilk yardım ve benzeri konularda ne yapılacağı ve nasıl güvenli bir şekilde yönetileceğine, ayrıca bu konularda görevlendirilecek çalışanlarla dair usul ve esasları düzenlemektir. Yönetmelik, 20/6/2012 tarihli ve 6331 sayılı İSG kanunu kapsamında yer alan işyerlerini kapsamaktadır. Yönetmelik acil durum planlarını çok tehlikeli işyerlerinde iki yılda, tehlikeli işyerlerinde dört yılda ve az tehlikeli işyerlerinde altı yılda bir yenilenmesini zorunlu kılmaktadır.

1. 1. 1. Acil durum planlarının sağlayacağı faydalar

Maddeler halinde bakılırsa;

- Olası can ve mal kayıplarını azaltma konusunda yarar sağlayabilir.
- Bir afet ve acil durumda gereksiz paniği önleyip, yapılmış uygun bir risk yönetimi niteliği taşıyarak çok yumuşak bir kriz yönetimi ile olayı bertaraf edebilmeye yardımcı olabilir.
- Olaya sadece işçi ya da işveren merkezli değil her ikisinin ve devletin katılımını sağlayarak, sorumluluğu paylaşırması ve hep birlikte bir acil durum ve afet yönetimi anlayışını gerekli kılması,
- Uygun bir risk analizini öngörmesi ve bu sayede olası tehlikelerin belirlenmesini öngörmesi,
- Önleyici tedbirlerin alınmasını zorunlu kılması,
- Doküman haline getirilmiş bir acil durum planı ve eğitim, tatbikatlar vb. yoluyla iyice pekiştirilmiş ve çalışan, işveren, stajyer yani o anda binada olması muhtemel herkesin bildiği ortak bir bilgi olacağı,
- İşyerindeki kişilerin, en başta yapabilecekleri müdahaleye göre önceden belirlenmiş görevlendirme sayesinde nitelikli bir müdahale sisteminin sağlamayı gerekli kılması açısından fayda sağlayabilir.

Bu çalışma ile yasal düzenlemelerle meslek hastalıklarını ve işyeri kazaları ve etkilerini azaltmak amacıyla kamu ve özel işletmeler tarafından yapılması ve acil durumlarda uyulması zorunlu tutulmuş olan acil durum planlarının yapılma ve yapılmış planların yasal gerekleri karşılama durumunun tespiti ve görüşülen İSG uzmanları veya kurumların üst düzey yöneticisinin İSG kanununa yönelik tutumlarının ne olduğu sorgulanmıştır.

2. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada nitel çalışma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış mülakat ve doküman inceleme yöntemleri kullanılmıştır. Araştırmanın konusu itibarıyla derinlemesine bilgi sahibi olabilmek için böyle bir yöntem tercih edilmiştir. Çalışma toplamda 31 adet kamu veya özel işletmede yapılmıştır. Dolayısıyla sonuçlar söz konusu kurumlar açısından genelleştirilebilir. Acil durum planlarının yapılma durumları ve uygunluklarını kamu ve özel işletmelerde belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından yarı yapılandırılmış mülakat soruları oluşturulmuş ve acil durum planlarını incelemek üzere acil durum planı uygunluk ölçeği geliştirilmiştir. Mülakat soruları oluşturulurken mevcut yasal durum göz önüne alınmıştır. Mülakat formunda çalışmaya katılan kişinin çalıştığı işyerine ve kendisine dair tanımlayıcı bilgiler

ve 6 adet soru yer almaktadır. Bunlardan 4'ü çalışmaya katılan kişinin kurumsal olarak İSG uygulamaları hakkında düşüncelerini ve İSG uygulamalarını sorgulamaktadır. 2 soru ise acil durum planlarını mevcudiyet ve uygunluk durumunu sorgulamaktadır. 6. sorunun devamında acil durum planlarını uygunluk açısından değerlendiren bir ölçek yer almaktadır. Ölçek oluşturulurken yönetmeliğe göre acil durum planlarında bulunması zorunlu tutulan düzenlemeler baz alınmıştır.

Bu çalışmanın evreni Gümüşhane ve Trabzon il merkezlerinde bulunan ve yönetmeliğin ilgilendirdiği kamu ve özel işletmeler olarak belirlenmiştir. Gümüşhane ve Trabzon il merkezlerinde bulunan kamu ve özel işletmeler incelenmiş, çalışan sayısı yüksek, nispeten kurumsal yapısı gelişmiş olan işletmeler belirlenmiştir. Belirlenen kamu ve özel işletmelerin ilgili yöneticisi veya İSG uzmanı ile görüşmek ve acil durum planlarını incelemek için işletmelerden veya bağlı buldukları kamu yönetim birimlerinden izin talep edilmiştir. Başvurulan işletmelerden randevu talebine Gümüşhane'den 20 Trabzon'dan 11 kamu ve özel işletme olumlu yanıt vermiştir. Gümüşhane'den katılan kurumlardan 12'si özel işletme, 5'i kamu kurumu ve 3'ü kamu okuludur. Trabzon'dan katılan kurumlardan 9'u özel işletme 2'si kamu kurumudur.

Mülakata katılan kişilerle yüz yüze görüşülmüştür. Soru ve cevap şeklinde geçen görüşmede katılımcılardan alınan yanıtlar o esnada not edilmiştir. Notlardan elde edilen veriler tablolara kısaca aktarılmıştır. Sorulara yapılan açıklamalar, "olumlu, olumlu eksik, olumsuz, var, yok" veya "görüldü, görülemedi, gösterilmedi, yok" şeklinde kodlanmıştır. Mülakatta yöneltilen sorular aşağıda verilmiştir.

1. İş yerlerinde uygulanmak üzere hazırlanmış olan iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili yasal düzenlemeler hakkında ne düşünüyorsunuz?
2. Mevcut yasal düzenlemeleri işyerinize uygulama imkânınız var mı? Bu maksatla neler yapıyorsunuz?
3. İş yeriniz için iş sağlığı güvenliği uzmanlığı ve kurum hekimliği hizmetiniz var mı? Ne yapıyorsunuz?
4. İş yerinizdeki riskleri tespit etmek için bir çalışma yaptınız mı? Yaptıysanız faydalı oldu mu? Ne düşünüyorsunuz?
5. İş yeriniz için acil durum planı hazırladınız mı?
6. Varsa planınızı inceleyip, mevcut durumu hakkında size bir değerlendirme yapmamızı ister misiniz?

Tablo 1. Acil Durum Planı Uygunluk Ölçeği

Planda Olması Gerekenler	Var	Yok
1. İşyeri unvanı, adresi, işverenin adı (veya kurum amirinin adı)		
2. Hazırlayanların adı, soyadı ve unvanı		
3. Hazırlandığı tarih ve geçerlilik tarihi		
4. Belirlenen acil durumlar (risk analizi sonucuna göre)		
5. Alınan önleyici ve sınırlandırıcı tedbirler		
6. Acil durum müdahale ve tahliye yöntemleri		
7. Kat Krokileri		
✓ Acil durum ekipmanlarını gösteren yerler		
✓ İlk yardım malzemelerinin bulunduğu yerler		
✓ Görevli çalışanların adı, soyadı, unvanı ve sorumluluk alanları		
✓ Kaçış yolları, toplanma yerleri, varsa uyarı sistemlerinin yer aldığı tahliye planı		
✓ Acil durumla ilgili kurumların telefon numaraları		
✓ Planın tüm sayfaları numaralı, hazırlayanlar her sayfada paraflanmış, son sayfa imzalanmış ve uygun bir yerde bulundurulmakta		
✓ Kroki binada kolay bulunabilecek bir konumda.		

3. Bulgular

31 adet kamu ve özel işletmeden çalışmaya katılan işletme yöneticisi veya İSG uzmanı kişilerin kendileri ve çalıştığı işyerlerine dair tanımlayıcı bilgileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2. Mülakata Katılan Kişilere ve İşyerlerine Dair Tanımlayıcı Bilgileri (Gümüşhane-Trabzon)

	Sayı	Yüzde(%)	Eğitim Durumu	Sayı	Yüzde(%)
1. İş yeri sahibi	4	12,90	1. İlköğretim	1	3,22
2. Üst düzey yönetici	14	45,16	2. Lise	2	6,45
3. İSG Uzmanı			3. Meslek Lisesi	0	0
4. Belirtmeyen	10	32,25	4. Ön lisans	5	16,12
Toplam	31	100	5. Lisans	20	64,51
			6. Lisansüstü	2	6,45
Yaş			İşyerinde çalışma süresi		
1. <25	14	45,16	1. 0-4 (yıl)	11	35,48
2. 26-35	7	22,58	2. 5-9	10	32,25
3. 36-45	9	29,03	3. 10-14	2	6,45
4. 46+	1	3,22	4. 15-19	1	3,22
			5. 20+	4	12,09
			6. Belirtmeyen	3	9,67
Cinsiyet			Meslekte çalışma süresi		
1. Erkek	28	90,33	1. 0-4 (yıl)	7	22,58
2. Bayan	3	9,67	2. 5-9	7	22,58
			3. 10-14	6	19,35
			4. 15-19	1	3,22
			5. 20+	9	29,03
			6. Belirtmeyen	1	3,22
Medeni Durumu			Son 1 yılda katıldığı İSG eğitim program sayısı		
1. Bekâr	11	35,48	1. 0	6	19,35
2. Evli	19	61,29	2. 1	11	35,48
3. Belirtmeyen	1	3,22	3. 2	4	12,90
			4. 3	2	6,45
			5. 4	2	6,45
			6. 5+	5	16,12
			7. Belirtmeyen	1	3,22

Tablo 2’de görüldüğü gibi, mülakata katılanlardan toplamda; 4’ü işyeri sahibi, 14’ü üst düzey yönetici, 10’u İSG uzmanı olduğunu belirtmiş 3 kişi belirtmemiştir. 14 kişi 25 yaş ve daha küçük iken, 7’si 26-35 yaş, 9’u 36-45 yaşındadır. 28’i erkek, 2’si bayandır. 11’i bekâr, 19’u evlidir. Eğitim durumları sorulduğunda 1’i ilköğretim, 2’si düz lise, 5 kişi ön lisans, 20 kişi lisans, 2 kişi lisansüstü eğitim almıştır. İşyerinde çalışma süreleri sorulduğunda; 0-4 yıl aralığında 11, 5-9 yıl aralığında 10 kişi tespit edilmiştir. Meslekte çalışma süreleri sorulduğunda; 0-4 yıl aralığında 7, 5-9 yıl aralığında 7, 10-14 yıl aralığında 6 olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan son 1 yılda katıldıkları İSG ile ilgili eğitimler sorulduğunda, hiç katılmayanların sayısı 6, 1 defa katılanlar 11, 2 defa katılanlar 4, 5 ve üzeri sayıda katılan kişi sayısı 5 olarak gözlenmiştir.

Tablo 3. Mülakata Katılan Kamu ve Özel İşletmelerdeki Yönetici veya İSG Uzmanlarının İSG Kanunları İle İlgili Düşünce ve Uygulamaları

Çalışmaya Katılan Kamu ve Özel İşletmeler	SORULAR	SORULAR					
		1. İş sağlığı ve Güvenliği ile ilgili yasal düzenlemeler hakkında ne düşünüyorsunuz?	2. Yasal düzenlemeleri iş yerinize uygulama imkânınız var mı? Bu maksatla neler yapıyorsunuz?	3. İş sağlığı ve güvenliği uzmanlığı ve kurum hekimliği hizmetiniz var mı? Ne yapıyorsunuz?	4. İş yerinizdeki riskleri tespit için bir çalışma yaptınız mı? Faydalı oldu mu? Ne düşünüyorsunuz?	5. İş yeriniz için acil durum eylem planı hazırladınız mı?	6. Varsa planınızı inceleyip mevcut durumu hakkında size bir değerlendirme yapmamızı ister misiniz?
Cevaplar (GÜMÜŞHANE)							
Özel İşletmeler	1.	Olumlu, Eksik.	Uyguluyoruz.	İkisi de var.	Evet.	Evet	Eksik.
	2.	Olumlu.	Evet var.	İkisi de yok.	Yapılmadı.	Hayır.	Plan yok.
	3.	Olumlu, Eksik..	Var, eğitim.	İkisi de yok.	Yapılmadı.	Evet.	Eksik.
	4.	Olumlu, Eksik.	Var, eğitim.	İkisi de var.	Yapıldı.	Evet.	Eksik.
	5.	Olumlu.	Uyguluyoruz.	İkisi de yok.	Yok.	Hayır.	Plan yok.
	6.	Olumlu, Eksik.	Var, eğitim.	İkisi de yok.	Yapılmadı.	Hayır.	Plan yok.
	7.	Olumsuz.	Uyguluyoruz.	İkisi de var.	Yapıldı.	Evet.	Plan uygun..
	8.	Olumlu, Eksik.	Uyguluyoruz.	İkisi de var.	Yapıldı.	Evet.	Eksik.
	9.	Olumlu.	Uyguluyoruz.	İkisi de var.	Yapıldı.	Var.	Plan uygun.
	10.	Olumlu.	Evet var.	Eksik.	Yapıldı.	Yok.	Plan yok.
	11.	Olumsuz.	Var, eğitim.	İkisi de yok.	Yapıldı.	Yapıldı.	Gösterilmedi.
	12.	Olumlu, Eksik.	Uyguluyoruz	İkisi de var.	Yapıldı.	Yapıldı.	Görülememi.
Kamu Kurumları	1.	Olumlu, Eksik.	Var, eğitim.	İkisi de yok.	Yapıldı.	Var.	Eksik.
	2.	Olumlu, Eksik.	Yok.	İkisi de yok.	Yapılmadı.	Yok.	Plan yok.
	3.	Olumlu, Eksik.	Var, eğitim.	İkisi de var.	Yapıldı.	Var.	Eksik.
	4.	Olumlu, Eksik.	Yapamıyoruz.	İkisi de var.	Yapılacak.	Yok.	Plan yok.
	5.	Olumlu, Eksik.	Uyguluyoruz.	İkisi de var.	Yapıldı.	Var.	Eksik.
Okullar	1.	Olumlu.	Uyguluyoruz.	Henüz yok.	Yapıldı.	Var.	Eksik.
	2.	Olumlu.	Uyguluyoruz.	Yok.	Yapıldı.	Var.	Eksik.
	3.	Olumlu.	Uyguluyoruz.	Yok.	Yapıldı.	Yok.	Görülememi.
Cevaplar (TRABZON)							
Özel İşletmeler	1.	Eksik.	Evet.	İkisi de var.	Yapıldı.	Var.	Hazırlanıyor.
	2.	Eksik.	Uyguluyoruz.	İkisi de var.	Yapıldı,	Var.	Plan uygun.
	3.	Olumsuz.	Uyguluyoruz.	Var.	Yapıldı.	Var.	Görülememi.
	4.	Eksik.	Uyguluyoruz.	İkisi de var.	Yapıldı.	Var.	Plan uygun.
	5.	Olumlu.	Uygulanıyor.	İkisi de var.	Yapıldı.	Var.	Plan uygun.
	6.	Olumlu.	Var.	Var. İkisi de.	Yapıldı.	Var.	Plan eksik.
	7.	Olumlu.	Uyguluyoruz.	İkisi de var.	Yapıldı.	Yapıldı.	Görülememi.
	8.	Olumlu.	Uygulanıyor.	İkisi de var	Yapıldı.	Yok.	Yapılmakta.
	9.	Eksik.	Uyguluyoruz.	İkisi de var.	Henüz yok.	Var.	Gösterilmedi
Kamu Kurumları	1.	Olumlu.	Evet var.	İkisi de var.	Yapıldı.	Var.	Uygun.
	2.	Olumlu.	Uyguluyoruz.	İkisi de yok.	Yapılmadı.	Yok.	Plan yok.

Tablo 4. Görüşülen Özel İşletme Yöneticileri veya İSG Uzmanlarının İSG Kanunları İle İlgili Düşünce ve Uygulama Durumlarının Olumlu, Olumsuz ve Eksik Başlıklarında Sayısal Gösterimi

Sorular	N	Kamu Kurumları			Özel işletmeler			Okullar			Toplam		
		Olumlu	Olumlu, Eksik	Olumsuz	Olumlu	Olumlu, Eksik	Olumsuz	Olumlu	Olumlu, Eksik	Olumsuz	Olumlu	Olumlu, Eksik	Olumsuz
S1.	31	2	5	0	8	10	3	3	0	0	13	15	3
S2.	31	5	0	2	21	0	0	3	0	0	29	0	2
S3.	31	4	0	3	15	1	5	0	0	3	19	1	11
S4.	31	4	1	2	17	1	3	3	0	0	24	2	5
S5.	31	4	1	2	16	1	4	2	0	1	22	2	7
S6.	31	1	3	3	5	12	4	0	2	1	6	17	8

Tablo 3’de sorular ve sorulara katılımcılar tarafından verilmiş cevaplar sınıflandırılmış ve Tablo 4’de özetlenmiştir. Buna göre;

S1. İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili yasal düzenlemeler hakkında ne düşünüyorsunuz? Sorusu yöneltilen toplamda 31 adet kamu ve özel işletmeden 13’ü bu konuda olumlu, 15’i olumlu bulmanın yanında kanunun kâğıt üstünde kalması, İSG uzmanlarının yaptırım güçlerinin olmaması, denetleme ve kontrol mekanizmalarının yetersiz olması, yeterli eğitim çalışmalarının yapılmaması, yapılan işe özgü kanun olması gerektiği, uygulamada yaşanan sıkıntılar ve kanunun çok sert yaptırımlarının olması gerekçesiyle eksik buldukları,

S2. Yasal düzenlemeleri iş yerinize uygulama imkânınız var mı? Bu maksatla neler yapıyorsunuz? Sorusuna; 29’u uygulama imkânları olduğunu, 2’si olmadığını, S3. İSG uzmanlığı ve kurum hekimliği hizmetiniz var mı? Neler yapıyorsunuz? Sorusuna, 19’u ikisinin de olduğunu, birinin sadece İSG uzmanı olduğunu, 11 ‘inin ise ikisinin de olmadığını,

S4. İşyerinizdeki riskleri tespit etmek için bir çalışma yaptınız mı? Faydalı oldu mu? Sorusuna; 24’ü yaptığını ve faydalı olduğunu, 2’si yaptığını ancak çalışanların henüz bilgisi olmadığından veya faydalı olduğuna inanmadığı için fayda sağlamadığına, 5’i ise yapmadığını,

S5. Acil durum planı hazırladınız mı? Sorusuna; 22’si yaptığını, 2’si yapım aşamasında olduğunu, 7’si yapmadığını belirtmiştir. S6. Planlar incelenmek istediğinde ise; toplamda 6 adet kamu kurumu veya özel işletmenin planının uygun, 17’sinin yapılmış ya da yapım aşamasında ancak aşağıda sebepleri tablo halinde verildiği üzere eksik olduğu, 8’inin ise yapmamış olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5. Acil Durum Plan Değerlendirme Ölçeği-1

Katılımcılar	No	Planın tanımlayıcı bilgiler kısmında olması gerekenler.					
		1. İşyeri unvanı, adresi, işyerinin adı (veya kurum amirinin adı)	2. Hazırlayanların adı, soyadı ve unvanı	3. Hazırlanıldığı tarih ve geçerlilik tarihi	4. Belirlenen acil durumlar (risk analizi sonucuna göre)	5. Alınan önleyici ve sınırlandırıcı tedbirler.	6. Acil durum müdahale ve tahliye yöntemleri.
Bulgular (Gümüşhane)							
Özel İşletmeler	1.	1	1	2	1	2	1
	2.	2	2	2	2	2	2
	3.	1	1	2	1	1	2
	4.	1	1	1	1	1	1
	5.	2	2	2	2	2	2
	6.	2	2	2	2	2	2
	7.	1	1	1	1	1	1
	8.	1	1	1	1	2	1
	9.	1	1	1	1	1	1
	10.	2	2	2	2	2	2
	11.	2	2	2	2	2	2
	12.	2	2	2	2	2	2
Kamu Kurumları	1.	2	2	2	2	2	2
	2.	2	2	2	2	2	2
	3.	1	1	1	1	1	1
	4.	2	2	2	2	2	2
	5.	1	1	2	1	1	1
Okullar	1.	2	2	2	1	2	2
	2.	2	1	1	1	1	1
	3.	2	2	2	2	2	2
Bulgular (Trabzon)							
Özel İşletmeler	1.	1	1	1	1	1	1
	2.	1	1	1	1	1	1
	3.	2	2	2	2	2	2
	4.	1	1	1	1	1	1
	5.	1	1	1	1	1	1
	6.	1	1	1	1	1	1
	7.	2	2	2	2	2	2
	8.	2	2	2	2	2	2
	9.	2	2	2	2	2	2
Kamu Kurumları	1.	1	1	1	1	1	1
	2.	2	2	2	2	2	2

Not: Eksik olarak değerlendirilen bölümlere, planlarını yapmış göstermeyi reddeden veya o an için gösteremeyenler dâhildir. (1): Görüldü, var. (2): Görülemedi, Gösterilmedi veya Yok.

Tablo 5 ve 6'da acil durum planlarının ölçeğe göre değerlendirilmesi yapılmış olup aşağıda değerlendirme sonuçları verilmiştir.

- Planda olması gerekenlere dair hazırlanan ölçekte; İşyeri unvanı, adresi, işverenin adı (veya kurum amirinin adı) alanının toplam 14 planda olduğu, 10 planda yer almadığı (10 kurum yapmamıştır), 7 planda yer almadığı veya eksik yer aldığı,
- Hazırlayanların adı, soyadı ve unvanı bölümünde; 15 planda yer verilmiş 9'unda yer verilmemiş ya da eksik olduğu,
- Hazırlanma tarihi ve geçerlilik tarihi bölümünde; 12 planda yer verildiği, 9'unda eksik ya da hiç yapılmamış olduğu,
- Alınan önleyici ve sınırlandırıcı tedbirler bölümünde; 12'sinin yapmış olduğu 9'unun yapmamış ve ya eksik olduğu,
- Acil durum müdahale ve tahliye yöntemleri bölümünün; toplamda 14'ü tarafından hazırlanmış, 7'si tarafından hazırlanmamış veya eksik hazırlanmış olduğu gözlenmiştir.

Tablo 6. Acil Durum Plan Değerlendirme Ölçeği-2

Katılımcılar	Kaçış planında ve acil durum kat krokisinde yer alması gerekenler							
	No	1.Acil durum ekipmanlarını gösteren yerler	2.İlk yardım malzemelerinin bulunduğu yerler	3.Görevli çalışanların adı, soyadı, unvanı ve sorumluluk alanları	4.Kaçış yolları, toplanma yerleri, varsa uyarı sistemlerinin yer aldığı tahliye planı	5. Acil durumla ilgili kurumların telefon numaraları	6. Tüm sayfalar numaralı, hazırlayanlar her sayfada paraflanmış, son sayfa imzalanmış ve uygun bir yerde bulundurulmakta.	7. Kroki binada kolay bulunabilecek bir konumda.
	Bulgular (Gümüşhane)							
Özel İşletmeler	1.	1	1	1	1	1	1	1
	2.	2	2	2	2	2	2	2
	3.	1	1	1	1	1	2	1
	4.	1	1	1	1	1	1	2
	5.	2	2	2	2	2	2	2
	6.	2	2	2	2	2	2	2
	7.	2	2	2	2	1	1	1
	8.	1	1	1	1	1	1	1
	9.	1	1	1	1	1	1	1
	10.	2	2	2	2	2	2	2
	11.	2	2	2	2	2	2	2
	12.	2	2	2	2	2	2	2
Kamu Kurumları	1.	2	2	1	2	2	2	2
	2.	2	2	2	2	2	2	2
	3.	2	2	1	2	1	1	2
	4.	2	2	2	2	2	2	2
	5.	1	1	1	1	1	1	1

Okullar	1.	2	2	2	2	2	2	2
	2.	2	2	1	1	1	2	2
	3.	2	2	2	2	1	2	2
Bulgular (Trabzon)								
Özel İşletmeler	1.	2	2	2	2	2	2	2
	2.	1	1	1	1	1	1	1
	3.	2	2	2	2	2	2	2
	4.	1	1	1	1	1	2	1
	5.	1	1	1	1	1	1	1
	6.	1	1	1	1	1	1	1
	7.	2	2	2	2	2	2	2
	8.	2	2	2	2	2	2	2
	9.	2	2	2	2	2	2	2
Kamu Kurumları	1.	1	1	1	1	1	1	1
	2.	2	2	2	2	2	2	2

- Kaçış planında ve acil durum krokisinde yer alması gerekenler tablosu değerlendirildiğinde, acil durum ekipmanlarını gösteren yerler bölümünün, 11 planda yer aldığı, 13'ünde olmadığı veya eksik olduğu, (Not: 10 kurum ve işletme plan yapmamıştır.)
- İlk yardım malzemelerinin bulunduğu yerler değerlendirildiğinde, 11'inde tam, 13'ünde eksik veya olmadığı,
- Görevli çalışanların adı, soyadı, unvanı ve sorumluluk alanları bölümünün, 14'ünde yer aldığı, 7'sinde yer almadığı veya eksik yer aldığı,
- Kaçış yolları, toplanma yerleri, varsa uyarı sistemlerinin yer aldığı tahliye planına bakıldığında, 12 planda yer verildiği, 9'unda olmadığı veya eksik olduğu,
- Acil durumla ilgili kurumların telefon numaralarının olup olmadığı bakıldığında, 15 planda olduğu, 6 planda olmadığı veya eksik olduğu,
- Tüm sayfalar numaralı, hazırlayanlar her sayfada paraflanmış, son sayfa imzalanmış ve uygun bir yerde bulundurulmakta mı? Diye bakıldığında, 11 planın bu konuda yeterli, 10 tanesinin eksik olduğu veya olmadığı,
- Plan dâhilinde hazırlanması gereken ve plan içeriğinin yer aldığı kroki binada görülebilecek yerde asılı konumda mı? Diye bakıldığında, sadece 11 işletmede asılı olduğu, 10 tanesinde ise asılı konumda olmadığı veya eksik olduğu gözlenmiştir.

4. Tartışma

Bu çalışmada dört ana başlık üzerinden işyeri sahipleri, yöneticileri veya İSG uzmanları ile görüşmeler yapılmıştır. Bu başlıklardan ilki İSG kanunu ve uygulamaları hakkındaki görüşlerinin ne olduğudur. Diğerleri ise risk analizleri, acil durum planları ve işyeri hekimlik ve İSG uzmanlığı hizmetlerinin varlığı üzerine bir bilgi paylaşımı üzerinedir. Literatür incelendiğinde bu çalışmada elde edilen bulgularla örtüşen ve destekleyen farklı çalışmalara rastlanmıştır. Bu çalışmalara ve bulgularına mevcut çalışmanın bulgularıyla örtüşen ve destekleyen yönleriyle aşağıda ayrı paragraflarda yer verilmiştir.

Champoux&Brun'un 2003 yılında Kanada'da yaptıkları "50'den az çalışanı olan işletmelerde iş sağlığı ve güvenliği: durumun değerlendirilmesi ve araştırma ve müdahale yolları" isimli çalışmada küçük

firmalardaki İSG uygulamalarının ve temsilcilerinin genel özelliklerini ve ayrıca İSG uygulamaları konusunda çalışan ve işveren sorumlulukları, yasanın zorunlu kıldığı uygulamaların yapılma durumunu ve şeklini incelemişlerdir. Çalışmada mülakat yöntemini kullanmışlar ve mülakatı işletmelerin sahip-yöneticileri ile telefonda görüşerek yapmışlardır. Çalışmada en fazla 20 dk. olacak şekilde 223 küçük firma sahibi ile telefonda görüşme yapmışlardır. Yaptıkları çalışmada, küçük işletmelerin başlangıçta ne tür ihtiyaçlarının olduğunu tespit etmeye ve gelecekte araştırma ve müdahalelere yönelik ne gibi yardımları olacağına odaklanmışlardır. Sonuç olarak, İSG kanununun zorunlu kıldığı, çalışan ve işveren temsilcilerinin birlikte bulunması gereken sağlık ve güvenlik komitesi incelenen firmalardan sadece %4,5’inde mevcut olduğunu ayrıca 50’den az çalışanı olan küçük işletmelerden çok azının (%12,6) önleme programları yazmış olduğunu tespit etmişlerdir (Champoux & Brun, 2003). Söz konusu çalışma ile benzer olarak bu çalışmada, katılımcılara işyeri hekimi ve İSG uzmanlığı hizmetlerinin olup olmadığı sorulmuş ve 32 katılımcıdan 19’u her ikisinin de mevcut olduğunu, 11’inin her iki hizmetinin de olmadığı (%35) yanıtı alınmıştır. Bu hizmetlerin olmayışı ortak bir sağlık ve güvenlik komitesinin olmadığı bulgusunu desteklemektedir.

Başağa ve arkadaşları (2018) “Türkiye’de İnşaat İşçilerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Etkinliği Üzerine” isimli toplam 398 çalışanla 21 sorudan oluşan bir anket çalışması yapmışlardır. Ankete katılan çalışanlar Trabzon ilinde farklı ölçeklerde 30 büyük konut projesi alanında çalışan inşaat işçilerinden oluşmuştur. Anket katılımcılarla yüz yüze iş alanlarında iken yapılmıştır. Sonuç olarak çalışanların 3 ortak düşüncede hemfikir olduklarını tespit etmişlerdir. Bunlar; 1. 6331 sayılı İSG Kanunu ile planlanan büyük değişikliğin Türkiye’de tam olarak gerçekleşmediği, 2. Kanunda yer alanlar ile uygulamalar arasında eksiklikler olduğu, 3. İSG konusunda en önemli bilgi kaynağı olan çalışan eğitiminin etkin ve kanunla uyumlu bir şekilde yürütülmediği olarak sıralanmıştır (Başağa, Temela, Atasoyb, & Yıldırım, 2018:353). Başağa ve arkadaşlarının çalışmasında yer alan çalışan görüşleri ile bu çalışmada yer alan İşveren veya İSG uzmanları ile yapılan görüşmelerin ortak yanları olup bir birini tamamlayan özellikleri olduğu tespit edilmektedir. Şöyle ki çalışanlar İSG kanunu ile planlanan büyük değişikliğin tam olarak gerçekleşmediğini düşünürken İşveren veya İSG uzmanlarından 15 (%48,38)’i İSG ile ilgili yasal düzenlemeleri konunun kağıt üstünde kalması, İSG uzmanlarının yaptırım güçlerinin sınırlı olmaması, denetleme ve kontrol mekanizmalarının yetersiz olması, yeterince eğitim çalışmalarının yapılmaması, uygulamada yaşanan sıkıntılar vb. gerekçelerle eksik bulmuşlardır. Bu bulgu ile Türkiye’de İSG konusunda planlanan değişikliklerin tam olarak sağlanamadığı bir birini destekler tarzda hem işveren hem de çalışanların ortak görüşü olarak ortaya çıkmaktadır.

2009’da Alp; bir tıp fakültesi hastanesinin afet planı ile bu planın uygulanma durumunu ele aldığı yüksek lisans tezi çalışmasında hastane afet planının bir hastane afet planında olması gereken unsurları içerdiğini, ancak planların yapıldığı kurumun yapısına uygun şekilde hazırlanmadığını, yeterince detaylandırma yapılmadığını ve en önemlisi planın uygulama aşamasının yetersiz kaldığını tespit etmiştir (Alp, 2009). Bu çalışmada ise söz konusu kurum ve işletmelerde incelenmek istenen acil durum planlarının 25 işyerinde (%80,64) ya hiç olmadığı yada eksik olduğu bulgulanmıştır.

2007 yılında Evan D. Duff hazırlamış olduğu doktora çalışmasında, özel bir kolejde acil durumlara hazırlık için söz konusunun kolejde çalışan kişilerin eğitim uygulamalarını ve kriz yönetimini ele almış, çalışmada temel problem olarak çalışmanın yapıldığı kolejde çalışan kişilerin bir kriz esnasında etkin, etkili ve proaktif olamayacaklarını tespit etmiştir (Duff, 2007). Bu çalışmada ise benzer şekilde çalışmaya katılan kamu ve özel işletme yönetici veya İSG uzmanlarının, İSG uygulamaları ve acil durum planlarının önemi ile ilgili inançlarının zayıf olduğu gözlenmiştir.

Vredenburg (2003) "Kurumsal Güvenlik: Çalışan Yaralanma Oranlarını Azaltmada En Etkili Yönetim Uygulamaları Hangileridir" isimli çalışmasında bu çalışmadaki en önemli bulguyu kayıp zamanı önlemesi ve çalışanların tazminat giderlerini azaltacağından dolayı proaktif önlem almanın işletmelere finansal faydaları olduğu şeklinde belirttiği bulgudur (Vredenburg, 2002: 273). Mevcut çalışmada proaktif bir önlem olarak risk tespit çalışmalarının yapılıp yapılmadığı sorgulandığında 24 (%77,41)'ünün risk tespiti için bir şeyler yaptığı cevabı alınmıştır. Dolayısıyla risk tespit çalışmalarının bu kadar yüksek düzeyde yapılmasının sebebinin işyerlerinin riskleri tespit ederek olayların finansal sonuçlarından kaçınma istekleri olduğu düşünülmektedir.

5. Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak çalışmada örnek alınan 10 kamu kurumundan 6'sı (%60), 21 özel işletmeden ise 16'sı (%76,19) acil durum planı yaptığını ifade etmiştir. Ancak yapılan incelemede 31 kurumdan 10'u (%32,25) hiç acil durum planı yapmamıştır. Gümüşhane ilinde çalışmaya katılan 21 kamu ve özel işletmeden sadece 2'sinin (%9,52), Trabzon'da 10 kamu ve özel işletmeden ise sadece 4'ünün (%40) planının yasal şartları karşıladığı tespit edilmiştir. Diğer acil durum planlarının ise tabloda yer verilmiş parametreler açısından eksik veya acil durum planlarında hiç yer verilmediği gözlenmiştir.

Buna göre yasal şartlara uygun acil durum planı hazırlama konusunda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve ilgili kurumların, bu konu üzerinde çalışma yapan özel kurumlarla işbirliği içinde örnek acil durum plan taslağı yaparak çalışmanın yapıldığı illerde eğitim çalışmaları yapmalarının bu konudaki eksikleri giderme açısından yararlı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca çalışmanın yapıldığı kurumlarla benzer hizmet veya imalat yapan tüm kurumların acil durum planlarını hazır hale getirmeleri, tatbikat yaparak tüm çalışanların bilgilendirilmesi ve farkındalıklarının artırılması için de çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akyel, R. (2005). Türkiye Kamu Yönetiminde Afet Yönetimi'. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15-29. Temmuz 10, 2015 tarihinde <http://dergipark.gov.tr/cusosbil/issue/4371/59786> adresinden alındı.
- Al-Dahash, H., Thayaparan, M., & Kulatunga, U. (2016). Understanding The Terminologies: Disaster, Crisis and Emergency. *32nd Annual ARCOM Conference Proceedings, 2*, s. 1191-1200. Manchester, Salford. Kasım 14, 2018 tarihinde <http://www.arcom.ac.uk/-docs/proceedings/9ac79958d9024495cd81e13909ed08cb.pdf> adresinden alındı.
- Alp, S. (2009, Ağustos). Bir Tıp Fakültesi Afet Planının İçeriği İle Uygulanma Durmunun Değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara. Kasım 15, 2018 tarihinde <http://www.saglikcalisanisagligi.org/tezler/260698.pdf> adresinden alındı.
- Başaga, H. B., Temela, B. A., Atasoyb, M., & Yıldırım, İ. (2018). A study on the effectiveness of occupational health and safety trainings of construction workers in Turkey. *Safety Science, 110*, 344-354. doi:<https://doi.org/10.1016/j.ssci.2018.09.002>
- Blanchard, B. W. (2007). Guide To Emergency Management And Related Terms, Definitions, Concepts, Acronyms, Organizations, Programs, Guidance, Executive Orders & Legislation A Tutorial on Emergency Management, Broadly Defined, Past and Present. Kasım 15, 2018 tarihinde A Tutorial on Emergency Management, Broadly Defined, Past and Present adresinden alındı.
- Champoux, D. I., & Brun, J.-P. (2003). Occupational health and safety management in small size enterprises: an overview of the situation and avenues for intervention and research. *Safety Science, 41*, 301-318. doi:[https://doi.org/10.1016/S0925-7535\(02\)00043-7](https://doi.org/10.1016/S0925-7535(02)00043-7)
- Duff, E. D. (2007). Evaluation of Crisis Management and the Implementation of Employee Training. *Doktora Tezi*. Kasım 10, 2018 tarihinde <https://search.proquest.com/docview/304719486/DBA-0E0CB45A74AD1PQ/1?accountid=86200> adresinden alındı.
- Erdik, M., & Durukal, E. (2003). Damage to and Vulnerability of Industry in the 1999 Kocaeli, Turkey, Earthquake. A. Kreimer, M. Arnold, & A. Carlin içinde, *Building Safer Cities* (s. 289-292). Washington D.C.: The World Bank. Temmuz 2, 2016 tarihinde <http://documents.worldbank.org/curated/en/584631468779951316/pdf/272110PA-PER0Building0safer0cities.pdf> adresinden alındı.
- Hürriyet Daily News. (2018, Ocak 8). 2,006 workers killed in workplace accidents in 2017 in Turkey: Report. İstanbul. Kasım 14, 2018 tarihinde <http://www.hurriyetdailynews.com/2-006-workers-killed-in-workplace-accidents-in-2017-in-turkey-report-125387> adresinden alındı.
- International Labour Organization. (2015). *International Labour Organization*. Haziran 10, 2015 tarihinde International Labour Organization Web Sayfası: International Labour Organization adresinden alındı.

- Kadioğlu, M., & Özdamar, E. (2008). Modern, Bütünleşik Afet Yönetiminin Temel İlkeleri. *Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri* (s. 1-34). içinde Ankara: JICA Türkiye Ofisi Yayınları.
- Khorram-Manesh, A. (2017). *Handbook of Disaster and Emergency Management*. Gothenburg , İsveç: Kompndiet. Kasım 15, 2018 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/316622206_Handbook_of_Disaster_and_Emergency_Management adresinden alındı
- Occupational Safety and Health Administration, USA. (2018). *OSHA Web Sitesi*. Kasım 15, 2018 tarihinde <https://www.osha.gov/SLTC/etools/evacuation/eap.html> adresinden alındı
- Païivi Haïmaïlaïinen, P., Takala, J., & Saarela, K. L. (2006). Global estimates of occupational accidents. *Safety Science*, 137-156. Kasım 14, 2018 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/222406148_Global_Estimates_of_Occupational_Accidents/download adresinden alındı.
- Said, A. (2015). Afet ve Kaza Riskinin Yüksek Olduğu Sanayi ve Maden Kuruluşlarında Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Ölçümü ve İlk Yardım Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Çalışma: Gümüşhane İli Örneđi'. *Yüksek Lisans Tezi*, 18.
- T.C. Resmi Gazete. (2013, Haziran 18). T.C. Resmi Gazete Web Sayfası: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/06/20130618-8.htm> adresinden alındı.
- Terry, F. R. (2001). The Role of Technology and Human Factors in Emergency. A. Farazmand içinde, *Crisis and Emergency Management: Theory and Practice* (s. 327-338). CRC Press.
- Türkiye Mimarlar Mühendisler Odaları Birliği. (2010, Ağustos). *Türkiye Mimarlar Mühendisler Odaları Birliği*. Haziran 5, 2015 tarihinde TMMOB Web Sayfası: http://www1.mmo.org.tr/resimler/dosya_ekler/ee9b8f616afde72_ek.pdf adresinden alındı.
- United Nations Office for Disaster Risk Reduction. (2015). *UNISDR*. Ağustos 1, 2016 tarihinde UNISDR Web Sayfası: https://www.preventionweb.net/english/hyogo/gar/2015/en/gar-pdf/GAR2015_EN.pdf adresinden alındı.
- Vredenburg, A. G. (2002). Organizational safety: Which management practices are most effective in reducing employee injury rates? *Journal of Safety Research*, 33, 259– 276. doi:[https://doi.org/10.1016/S0022-4375\(02\)00016-6](https://doi.org/10.1016/S0022-4375(02)00016-6)
- Wallace-Hadrill, A. (2011, Mart 29). *Pompeii: Portents of Disaster*. BBC Web Sayfası: http://www.bbc.co.uk/history/ancient/romans/pompeii_portents_01.shtml adresinden alındı.
- Yorgun, S. (2013, Kasım 11). "50'den az çalışanı olan işyerleri 1 Ocak 2014'e hazır mı". Haber7. Kasım 15, 2018 tarihinde <http://www.haber7.com/yazarlar/doc-dr-sayim-yorgun/1099974-50den-az-calisan-olan-isyerleri-1-ocak-2014e-hazir-mi> adresinden alındı.